

In Laws

Shiur# 468 | May 25th 2024

רמב"ן פרשת בחקותי פרק כו פסוק ו

ונתתי שלום בארץ - שיהיה שלום ביניכם ולא תלחמו איש באחיו. או השלום הוא שישבית חיה רעה מן הארץ. "וחרב לא תעבור בארצכם" כלל, אבל אתם תרדפו את אויביכם לצאת אליהם למלחמה וינסו. ועל דרך האמת, שיתן השלום מחובר בארץ, והוא שלום הכל השקול כנגד הכל:

פנינו שכל אי' יש לו דרך מיוחד לעצמו, וכה אמר
טיטוס לשוא סרחתי להביא מרומי כמה סוללות
כי היהודים כל אי' סוללה לחצירו כי קודם החורבן

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נח עמוד ב

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך. ורבי אלעזר אומר: זה בגופו וזה בממונו.

”לא תונו איש את עמיתו אני ה'” — מכאן אמרו חז"ל גדולה אונאת דברים מהונאת ממון, שזה בגופו וזה בממונו, ועל זה נאמר לא תונו איש את עמיתו אני ה' (ב"מ נח).
הונאת ממון יש לזה שיעור קצוב, אבל הפוגע בחבירו בדברים, רק ה' יודע להעריך מה עמוקה הפגיעה, וזהו אני ה'.

העמק דבר פרשת יתרו פרק יח פסוק ז

לקראת חותנו. לא מחמת אשתו ובניו אלא מחמת חותנו, שכך הדין לכבד חמיו, גם לחבב את הגר ולכבדו בישראל, והודיע והראה לכל שאינו פונה אלא לחותנו ולא לאשתו ובניו:

Rabbi Elefant

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן מג

באינו שומר תורה אך מחזיקים אותו לאינו משקר אם נאמן באיסורין מע"כ ידידי מו"ה ר' אברהם טראבצקי שליט"א.
בדבר אחד שאינו שומר מצות התורה וגם מחלל שבת אבל בני העיר מחזיקים אותו לאיש נאמן מאד שברור להם שלא ישקר וגם מע"כ מחזיק אותו לנאמן והוא מוכר בשר אם יש להאמינו כשאומר שמה שנתן להלוקח הרוצה דוקא בבשר כשר הוא בשר כשר. הנה בעצם הא ליכא נאמנות למחלל שבת בפרהסיא אף כשהוא לתיאבון כדאיתא בש"ע יו"ד סימן קי"ט סעיף ז'. והכוונה הוא אף לדבר שחמור בעיני בני אדם שסובר המחבר בסעיף ה' שאינו חשוד לזה אף שחשוד לדבר חמור ממנו בדיני עונשי התורה, דאל"כ הא אף במחלל בצנעא נמי הא ליכא דבר החמור יותר משבת והוי ממילא חשוד לכל הדברים שכולן אין חמורין כשבת, ולכן צריך לומר דאיירי אף לדבר החמור בעיני בנ"א שהוא במדינה דחמור להם מאכלות אסורות מחלול שבת שאם הוא רק מחלל בצנעא נאמן עליהו וכיון שמחלל בפרהסיא אינו נאמן משום דהוא כמומר לכל התורה כעכו"ם וכופרים .

איברא דלפ"מ שכתב הש"ך /יו"ד סי' קי"ט/ בס"ק י"ב דמה שחשוד לחמור חשוד לקל הוא דוקא למין איסור אחד כגון ששניהם בדבר מאכל וכיוצא בו הא לא"ה לא, הרי יש חלוק במחלל שבת בין בצנעא לפרהסיא דלמאכלות אסורות שהוא מין אחר משבת נאמן כשמחלל בצנעא ואם הוא בפרהסיא אינו נאמן אף למאכלות אסורות שהוא מין אחר וכן סובר גם המחבר בב"י, וכן אפשר לפרש החלוק לשיטת הפרישה אות ט' דמצד חשוד לחמור חשוד לקל הוא דוקא בדברים שיש לו הנאה מהם שלכן במחלל שבת בצנעא שהוא רק מדין חשוד לחמור אינו חשוד לשאר דברים אלא ביש לו הנאה מהם ובמחלל בפרהסיא אינו נאמן אף לדברים שאין לו הנאה מהם והסכים לו הט"ז /יו"ד סי' קי"ט/ סק"ח, וא"כ אפשר דלענין דבר החמור בעיני בנ"א אף במחלל בפרהסיא יהיה נאמן כיון דיש לפרש החלוק לענין סברות הש"ך והפרישה, אבל מ"מ כיון דחלוקים אלו של הש"ך והפרישה לא הוזכרו בדברי המחבר שבש"ע דוחק לומר שקאי עלייהו בסעיף ז'. וגם יותר נוטה דבש"ע לא סבר המחבר החלוק בין איסורין דמין אחד לאיסורים משני מינים אף שבב"י כתב ע"ז וזה נראה לי עיקר דאולי כוונתו שהוא רק עיקר בפירוש תשובת הרמב"ן שמאמין לחשוד על איסור חמור לאיסור אחר אף לדבר קל, ולא שנראה לו עיקר גם לדינא, אלא שלדינא סובר כסתימת הטור שחשוד לחמור חשוד לקל ואינו מחלק, שמשמע שאף לאיסורין ממין אחר אם הם קלים הוא חשוד, וחלוק הפרישה נמי לא סבר וכדפליג עליה גם הש"ך /יו"ד סי' קי"ט/ בס"ק י"ג, וא"כ הוא קאי רק על חמור בעיני בנ"א שבסעיף ה' שמחלל בפרהסיא אינו נאמן. אך אף אם נימא שאף שלא הזכיר בש"ע החלוק בין מין איסור אחד למין אחר מ"מ סובר החלוק לדינא שא"כ הוי החלוק דשבת בין בצנעא לפרהסיא דבסעיף ז' גם לענין איסור מין אחר או שסובר גם כהפרישה ואיכא עוד חלוק, מ"מ ודאי קאי גם על החלוק המפורש בש"ע שהוא תניא כאן ולא שאיירי דוקא על מה שלא תניא ולא על התניא. ולכן אף אם נימא שבמדינה זו חמיר לבנ"א מאכלות אסורות מאיסור מלאכה בשבת נמי הא כיון שמחלל שבתות בפרהסיא אינו נאמן לשום דבר אף למה שסובר דהם חמורים .

ונשאר רק מצד שמכירין אותו שאינו משקר שלכן אף שאין לו נאמנות מדין נאמנות התורה אולי יש להאמינו מדין קים ליה בגויה, שחדשתי בספרי אגרות משה חיו"ד סימן נ"ד מטעם שאין זה ענין נאמנות אלא ידיעה עצמית שהוא כראיה ממש, והוכחתי זה מהא דכתובות דף פ"ה ע"ג שם, אבל ע"ז צריך ידיעה ברורה כהא דבעל שמכיר את אשתו שהוא אתה תמיד כעובדא דרבא שהאמין לבת ר"ח אשתו וכאב את בנו כעובדא דר"פ ואבא מר בנו שהם מצד הרבה דברים שראו תמיד והכירו שטבעם שלא לשקר, ולא מצד איזה פעמים שיש לתלות שהיה לו איזה טעם שלא לשקר בפעמים ההם, ואולי היה זה בכוונה כדי שיחזיקוהו לאינו משקר ויסמכו עליו, שידיעת בני העיר את האיש ההוא לאינו משקר ודאי לא שייך שידעו בידיעה ברורה כראיה ממש דאף שאמר איזה פעמים למע"כ שאינו רוצה לאכול בשר שעברו ג' ימים אף בהודח שאין לו עבורו בשר, ודאי יש לתלות בהרבה דברים שטוב לפניו לומר עתה האמת, אבל כשיזדמן שאין לו צורך להגיד האמת אפשר שישקר כגון שיחסר לו בשר כשר יתן להלוקחים בשר נבלה בידעו שיסמכו עליו ולא יחקרו אחריו, וכבר ידוע הרבה מעשים באנשים שהחזיקום לנאמנים ולבסוף נודע שמכרו בשר נבלה .

ולבד זה הא חזקה לומר על מי שאינו משקר מצד טבעו בלא יראה מהשי"ת שגם עתה לא משקר ודאי לא שייך כי הרבה פעמים משנה האדם את טבעו בעצמו ובהשפעת אחרים ומצד תאות אחרות, ורק בסתם ישראל שיש לו חזקת צדקות הוא חזקה שאף נגד תאות אחרות לא יעבור איסורין, ואף בחשוד לעבור על איסור קל נשאר בחזקתו לדבר חמור שלא יעבור מצד יראת ה' ולהש"ך אליבא דהמחבר לא יעבור גם מצד יראת הבריות, (ולא ידוע לי מנא לו להש"ך לפרש כן בכוונת המחבר דהא יותר נראה לפרש דכשחמור בעיני בני"א תלינן שגם לו הוא חמור שטועה בדין כמו שאר הבריות), אבל בלא יראה ורק משום שטבעו כך ודאי לא שייך חזקה ע"ז ולא סגי הידיעה מזמן רחוק, אלא רק באב את בנו ואיש את אשתו שהידיעה היא תמידית ומטעם זה גם שם לא אמרתי להתיר אלא לאנשים חלושים ובשעת הדחק, משום דאולי ידיעתו היא מזמן שיש לחוש שהוחלף טבעה, והכא שהידיעה ודאי אינה תמידית ויותר נוטה שאין להחשיב זה לידיעה ממש אין לסמוך ע"ז כלל אף בשעת הדחק וצריך להעמיד משגיח בחנותו. ומה שסוגר את חנותו בשבת כיון שידוע לכל שאינו שומר שבת אין זה כלום דסגירה זו ודאי היא רק כדי שיקנו ממנו שומרי תורה. ידידו מוקירו, משה פיינשטיין

ומטה ידו עמך והחזקת בו (כה, לה)

מצוה זו ביסודה עבור עניים בממון נתנה, אולם ישנם אשר מטה ידם ואינם נצרכים לממון ופת לחם, אלא שלבכם נשבר ורוחם נדכאה מפאת שאינם רואים סימן ברכה בלימודם וכיוצא באלו הדברים, וצריך לחזק את לבכם ולעודדם שגם זה הוא בכלל והחזקת בו.

וכן ראיתי בשם כ"ק האדמו"ר ר' אברהם מסוכוטשוב זצ"ל לבאר היאך קיימו ישראל מצות צדקה וחסד בהיותם במדבר מתפרנסים בלחם מן השמים אשר לא חסרו דבר, ופירש שקיימו מצוה זו ע"י שלימד אדם את חברו דעת וחכמה, כי ודאי שאין חשיבות החכמה נופלת מערכו של הממון, ובאמת גם בימינו מצוי דבר זה מאד ובפרט בישיבות, אשר מי שאין שכלו שכלו חריף כחבריו נחשל הוא אחריהם בידיעת והבנת תלמודו, עד שנכנס יאוש בלבו, ואין לך "כי ימוך אחיך" גדול מזה ומצוה גדולה לחזקו ולסעדו. והמחזיק מקיים מצות עשה דצדקה וגם מצ"ע דוהחזקת בו.

אל תקח מאתו נשך ותרבית (כה, לו)

בכלי יקר מפרש טעם איסור הרבית לפי שהוא מסיר מדת הבטחון מן האדם כי כל בעל משא ומתן עיניו נשואות אל ה', לפי שהוא מסופק אם ירויח במסחרו או לאו, אבל הנותן ברבית ריוח שלו ידוע וקצוב, ואינו נזקק לבטחון בהשי"ת, ולכן נסמכה מצוה זו לפרשת השמיטה כי גם טעם השמיטה הוא כדי שנשים בטחוננו בה'.

ובאמת כפי דרגת האדם בבטחונו בהשי"ת כן תהיה מדת ההשתדלות הנצרכת לו, כי מי אשר ישליך על ה' יהבו ולא ידאג כלל כי אם יבטח וישען באלקיו, אינו צריך להשתדל כל עיקר, כי לא יתן לעולם מוט לצדיק, ומסופר על הקדוש האלשיך זצ"ל שדרש בפני אנשי עירו שהמקדיש כל זמנו לעבודת השי"ת אינו צריך לדאוג לפרנסתו כי מן השמים יזמינו לו. כשמוע עגלון אחד מפשרטי העם את דבריו נתפעל מאד וגמר בלבו לעשות כן, מיד הפסיק את עבודתו והלך לביהמ"ד וישב שם לומר תהלים ולהתפלל כפי יכולתו ומדריגתו, לא יצאו ימים מועטים עד שנודע שהגיע אליו מטמון של זהב, וכאשר שאלו תלמידי האלשיך זצ"ל את רבם "והרי אף אנו עוסקים בתורה ותפלה כל זמננו, ולא זכינו

לְמִרְוֹת הַכּל תִּהְיֶה קִימָה, רוּחַ וְהִצְלָחָה

הַשְּׂמִיחָה שְׂשִׂמְחִים אָנוּ בַיּוֹם ל"ג בְּעֹמֶר הִיא עַל חֲמִשָּׁה
תְּלִמִידִים שְׂסַמְכֶם רַבִּי עֲקִיבָא בַיּוֹם זֶה, וְלֹא
מֵתוּ כְּאִשֶּׁר מֵתוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלְפֵי תְּלִמִידָיו הַקּוֹדְמִים.
(האַחֲרוֹנִים).

זֶה לְמַעַן לְלַמְּדֵנוּ, שְׂלְעוֹלָם אֵל יִתְיַאֵשׁ הָאָדָם, וְלְמִרְוֹת
כָּל הַנְּפִילוֹת וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת יָקוּם וְיִתְחַזֵּק וְיִרְבֶּה תּוֹרָה וּמִצְוֹת.
וְאִם יַעֲשֶׂה כֵן, יִהְיֶה רָאוּי לְשִׂמְחָה עַל אָדָם זֶה, לְמִרְוֹת
נְפִילוֹתָיו וְכְשָׁלוֹנוֹתָיו שְׂעֲבֵרוּ.

וַיֵּאמֵר וַיֵּדַע, שְׂאִם יִתְחַזֵּק לְמִרְוֹת נְפִילוֹתָיו וְכְשָׁלוֹנוֹתָיו
וְאִי הִצְלָחָתוֹ בַּתּוֹרָה, תָּבוֹא אַחֲרָיו קִימָה וְהִצְלָחָה. וְזֶהוּ
שְׂמִלְמַדְנּוּ יוֹם זֶה, אֲשֶׁר בּוֹ פָּסְקוּ מְלָמוֹת תְּלִמִידֵי רַבִּי
עֲקִיבָא, וּבַיּוֹם זֶה דּוֹקָא הַחַל סוּמְךָ אֶת חֲמִשָּׁה תְּלִמִידָיו,
אֲשֶׁר חָזְרוּ וְהֵאִירוּ אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹר תּוֹרָתָם. כֵּן יֵדַע הָאָדָם
כִּי אֵל יְאוֹשׁ, אֶלָּא חֲזַק וַיֵּאמֵץ לְבָבְךָ וְקַוֵּה אֶל ה', וְלְמִרְוֹת
הַכּל עוֹד תִּהְיֶה קִימָה, רוּחַ וְהִצְלָחָה.

[ס' "שמחת יצחק" (מאמרי ל"ג בעומר אות ב)]